

Barcsa János

(1871—1910)

Az évfordulók nagy szolgálata, hogy addig ismeretlen, vagy elfeledett személyekre irányíthatják a figyelmet és lehetőséget teremtenek munkásságuk bemutatására, értékelésére.

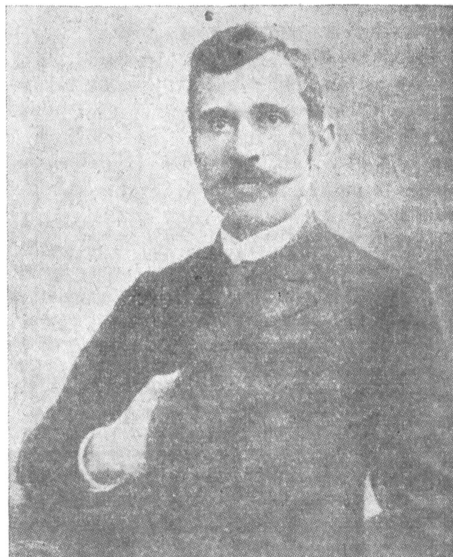
Barcsa Jánosra születésének 100. évfordulója alkalmából hívjuk fel a figyelmet: nevét napjainkban ritkán idézik, pedig jó néhány műve ma is hasznos a történészek, irodalomtörténészek, néprajzosok, pedagógusok számára.

1871. december 8-án született a Hajdú-Bihar megyei Tetétlenen. A debreceni kollégium tanulója, majd a budapesti és a berlini egyetem hallgatója volt latin-történelem szakon. Tanulmányait befejezve a *hajdúnánási* gimnáziumban, később a *debreceni* tanítóképző intézetben tanított.

Kezdetől fogva széles körű irodalmi tevékenységet fejtett ki. (Nyolc önálló műve és majdnem kétszáz cikke jelent meg.) Levéltári források alapján megírta a *Tiszántúli református egyházkerület*, a *debreceni kollégium és particulái*, *Hajdúnánás és a hajdúság történetét*. Számos adatot közölt Debrecen irodalmáról, Csokonairól. Élénk közéleti tevékenységet fejtett ki mint a tanítók Gönczy-egyesületének elnöke, a Csokonai Kör választmányi tagja, a Diószegi—Fazekas emlékkünnepség előkészítője.

Tanárként a tanítóképző intézet könyvgyűjteményeinek „őre” és az ifjúsági könyvtár „felügyelője”, mai értelemben vett könyvtárosa volt. Fontos szerepet tulajdonított a felnőttoktatásnak: ismétlő iskolák, népkönyvtárak, felolvasókörök mellett szállt síkra. Gyakran írt olyan cikkeket, melyek a mai sajtószemléhez hasonlóak. (Francia lapok alapján beszámolt a francia állam és egyház elválasztásának kérdéseiről, évente rendszeresen jelentkezett a tiszántúli egyházkerület kilenc gimnáziumának értesítőiben megjelent tanulmányok ismertetésével.)

Az 1906 és 1908-ban kiadott Iskolatörténeti Adattár szorgos munkatársaként ő gyűjtötte össze a *Tiszántúli egyházkerület iskoláinak történetéről* szóló műveket és nyomtatásban megjelent okirataik regesztáit. Valószínűleg ez a munka adott neki kedvet és indítást *tizennégy református folyóirat 1908-ig terjedő repertorizálására*. Munkáját a cikkek tartal-

F. Molnár Erzsébet felvétele

ma szerint csoportosítva tette közzé a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapokban, valamint a Debreceni Protestáns Lapban. A négy csoport a következő: Teológia, bölcsészet, egyháztársadalom; Egyháztörténet; Tanügy, pedagógia; Külföldi egyházi élet. A repertórium felépítése szerzői betűrendes. Az iskola- és egyháztörténeti kutatókhoz nagy segítséget nyújtó munka teljes közlését korai halála megakadályozta. (A teológiai csoport befejező része a Debreceni Református Kollégium Könyvtárában kéziratban fennmaradt.)

Barcsa János egyik legértékesebb alkotása Csokonai-bibliográfiája, melyet 1905-ben a Csokonai jubileumra állított össze több gyűjtő segítségével, mint az akkor felállított Csokonai szoba és erkölytár egyik létrehozója, felügyelője. Az összeállítás „*A Csokonaira vonatkozó irodalom és a kéziratok*” címmel megjelent az Irodalomtörténeti Közlemények 1908-as évfolyamában is. A bibliográfia felöleli a költő műveinek kiadásait (az önálló kiadványokat, a műveiből, leveleiből való közleményeket), a költőre vonatkozó műveket, képeket és kézira-

tokat, valamint Csokonai kéziratait (lelőhely szerint csoportosítva). Barcsa munkáját dicséri, hogy ez *mindmáig az egyetlen teljességre törekvő Csokonai bibliográfia* és adatainak gazdagsága miatt az irodalomtörténet fontos forrása.

Barcsa János születésének 100. évfor-

dulóját a debreceni Déri Múzeum emléküléssel, emléktábla-avatással ünnepelte meg. Válogatott írásaiból emlékkötet látott napvilágot, bevezető tanulmánnyal és irodalmi munkásságát feltáró bibliográfiával.

Héthy Zoltán